

Palm Music Foundation

DANZAS CARIBEÑAS

Marcel Worms - piano

Curaçao: Jan Gerard Palm; Rudolf Palm; Jacobo Palm; Albert Palm;
Edgar Palm; Joseph S. Corsen; Wim Statius Muller

Aruba: Padu Lampe

Cuba: Ignacio Cervantes

Venezuela: Teresa Carreño

Brazilië: Francisco Mignone

Curaçao/ Dominicaanse republiek: Miguel Senior

Zondagmiddag 20 maart 2016

Spiegelzaal van La Bonbonnière, Achter de Comedie 1, 6211 GZ Maastricht

Aanvang concert 15.00h

Woord vooraf

Dit concert is een initiatief van de Palm Music Foundation. De Stichting heeft ten doel het bevorderen van de bekendheid van Caribische klassieke en geschreven salonmuziek.

Het concert van vandaag bestaat voor een belangrijk deel uit een selectie van partituren die in de afgelopen zeven jaar door ons zijn verzameld en gedigitaliseerd. Eerder werden op initiatief van de Palm Music Foundation de partituren van Jan Gerard Palm, Rudolf Palm, Jacobo Palm, Robert Rojer, de collectie van partituren die in de periode 1886-1888 verschenen in het weekblad *Notas y Letras* en de heruitgave van de Papiamentstalige liederenbundel *Bam Canta*, waarvan de eerste druk in 1948 verscheen, uitgebracht. Het is de bedoeling om in de komende maanden ook de partituren van de composities van Christiaan Ulder, Joseph Sickman Corsen, Johannes Boskaljon, Albert Palm en Edgar Palm uit te brengen als muziekbundels. Naast pianomuziek, hebben een aantal Curaçaose componisten ook orkestwerken geschreven. Binnen het kader van het behoud van het muzikaal erfgoed, zijn ook deze composities inmiddels gedigitaliseerd. We hopen als Palm Music Foundation in de nabije toekomst ook een concert te organiseren met deze orkestwerken op het programma.

Als vriend/ vriendin van de stichting Palm Music Foundation houden wij u graag op de hoogte van de projecten en van geplande muziekkuitvoeringen. U kunt zich hiervoor opgeven via onze website: www.palmmusicfoundation.com.

Een financiële donatie ter ondersteuning van onze activiteiten wordt ook bijzonder gewaardeerd. Dit kan via het storten van een bijdrage op rekeningnummer NL58 INGB 0005 3842 22 van de ING bank, t.n.v. stichting Palm Music Foundation, per adres Boslaan 20, 1217 CV te Hilversum.

Prof. dr. ir. J.I.M. (Joop) Halman
Voorzitter van de Palm Music Foundation
www.palmmusicfoundation.com

Programma 20 maart 2016

Jan Gerard Palm
(Curaçao, 1831 – Curaçao, 1906)

- El 18 de febrero (valse)
- ¿Porqué sufres? (valse)
- Casino (mazurka)
- Canto de los Angeles (wals)
- La Trigueña (danza)

Rudolf Palm
(Curaçao, 1880 – Curaçao, 1950)

- Anne Marie (wals)
- Los Hermanos Hellburg (wals)
- Winy (danzón)

Padu Lampe
(Aruba, Geb. 1920)

- Un sunchi duchi (danza)
- Mi n'sa (wals)

Jacobo Palm
(Curaçao, 1887 – Curaçao, 1982)

- Primero de Octubre (wals)
- ¡Qué Linda! (mazurka)
- Rufo (danza)
- Ecos del Alma (pasillo)
- Corazon en la Mano (wals)
- El Regreso de Jolley (tango)

Maria Teresa Carreño
(Venezuela, 1853 – New
York, 1917)

- Mazurka de Salon (Op.30)

Francisco Mignone
(Brazilië, 1897 – Brazilië, 1986)

- Valsa de Esquina nr. 2 (1938)
- Valsa de Esquina nr. 7 (1940)

Pauze

Programma 20 maart 2016 (vervolg)

Ignacio Cervantes
(Cuba, 1847 – Cuba, 1905)

- Almendares (danza)
- Ilusiones perdidas (danza)
- La Encantadora (danza)
- Adiós a Cuba (danza)

Joseph S. Corsen
(Curaçao, 1853 – Curaçao, 1911)

- El Neverí (polka)
- Amorosa (danza)
- Simpatía (wals)

Miguel Senior
(Curaçao, 1877 – St. Domingo, ???)

- Un suspiro (danza)
- Souvenir (wals)
- Bambán Curiel (wals)

Albert T. Palm
(Curaçao, 1903 – Curaçao, 1958)

- Para que amar (wals)

Edgar Palm
(Curaçao, 1905 – Curaçao, 1998)

- Padú (wals)
- Cas Coral (wals)

Wim Statius Muller
(Curaçao, geb. 1930)

- Nostalgia (wals)
- Avila Beach (wals)
- Calypso El Curaçao (calypso)
- Despedida (wals)

Uitvoerend musicus

Marcel Worms (1951) studeerde aan het Sweelinck Conservatorium te Amsterdam bij Hans Dercksen. Na zijn eindexamen in 1987 specialiseerde hij zich in kamermuziek bij Hans Broekman en in 20ste-eeuwse pianomuziek bij Alexandre Hrisanide. Ook volgde hij lessen bij Yuri Egorov en bij Alicia de Larrocha.

Marcel Worms is actief als kamermuzikspeler en als solist. Als kamermusicus werkt hij veelvuldig samen met o.a. fluitiste Eleonore Pameijer, violiste Ursula Schoch en sopraan Irene Maessen. Marcel Worms heeft talrijke pianoconcerten gegeven in Europa, in Noord- en Zuid-Amerika, Afrika en in het Midden- en Verre Oosten. Hij is uitstekend bekend met het Latijns-Amerikaanse en Caribische repertoire. Zo verscheen van hem in 2002 een cd met tango's, in 2013 een cd met muziek van de Braziliaanse componist Francisco Mignone en in 2015 een cd *Danzas Caribeñas*. Deze laatste CD kwam na verschijnen al vrij snel in de Libris Top 10 van Klassieke Muziek.

Over de Caribische componisten

Jan Gerard Palm (1831-1906) wordt algemeen beschouwd als de grondlegger van de Curaçaose klassieke en geschreven salonmuziek. Hij is ook de eerste en enige componist die in de 19^e eeuw op Curaçao *tumba's* schreef. Tot op vandaag zijn op de Caribische eilanden van het koninkrijk verschillende van zijn composities populair. Zowel als musicus en componist is hij te typeren als veelzijdig. Al op jonge leeftijd gaf hij leiding aan diverse muziekgezelschappen. Verder was hij organist in de synagoge Emanu-El en die van Mikvé Israel, organist bij de Verenigde Protestantse Gemeente en de Vrijmetselaarsloge Igualdad. Palm speelde piano, orgel, luit, klarinet, dwarsfluit en mandoline. Als componist publiceerde hij diverse van zijn werken in het tijdschrift *Notas y Letras*. Palm was vooruitstrevend en niet bang om een voor zijn tijd ongewoon akkoord te schrijven. Naast syncopische, en in zijn danza's sensuele pianomuziek heeft Palm ook grotere werken geschreven voor orkest, voor piano en viool en voor orgel, al dan niet met zang. Hij componeerde voor diensten in de synagoge, de protestantse kerk en de vrijmetselaarsloge. In de periode na het overlijden van zijn echtgenote, brak Jan Gerard Palm ten gevolge van een ongeval zijn been. De familie liet uit Venezuela een verpleegster - Amalia Elodia Perez - overkomen om hem te verzorgen. Gevolg hiervan was een verliefde Palm. Haar komst inspireerde hem in 1886 tot het schrijven van de wals *El 18 de febrero* en de danza *La Trigueña*. Ook de wals *Canto de los Angeles (Engelenzang)* heeft een bijzondere oorsprong. Deze wals heeft in het eerste deel twintig maten in plaats van het klassiek voorgeschreven veelvoud van acht. Jan Gerard wilde de maten echter niet schrappen en ook geen extra toevoegen, want de wals was hem in zijn slaap geopenbaard. In een droom waren klapwiekende engelen gekomen en speelden toen ze hem meenamen de melodie van deze wals. In hun heilige ijver, hadden ze echter het aantal maten opgeschroefd van 16 naar 20. Jan Gerard beschouwde deze inmenging als een vingerwijziging van hoger hand en onthield zich van het aanpassen van deze wals...

Rudolf Theodorus Palm (1880-1950), speelde piano, orgel, klarinet, fluit en saxofoon. Vanaf zijn zevende jaar kreeg hij muzieklessen van zijn grootvader Jan Gerard Palm. Al op 19-jarige leeftijd werd hij aangesteld als kapelmeester van de Stedelijke Schutterij. Rudolf Palm was gedurende vele jaren organist van de Protestantse Fortkerk (1901-1946), de synagoge Emanu-El (1911-1950), de synagoge Mikvé Israel (1926-1928) en de vrijmetselaarsloge Igualdad (1903-1950). Hij richtte ook een aantal eigen orkesten op: in 1901 het orkest *Los Dispuestos* bestaande uit 20 musici en een paar jaar later een sextet met de naam *Los seis*. Verder was hij ook dirigent van *De Harmonie* en speelde hij dwarsfluit in het *Curaçaos Philharmonisch orkest*. Tot zijn meest getalenteerde leerlingen behoren zijn eigen zonen, de componisten Albert Palm (1903-1958) en Edgar Palm (1905-1998) en zijn dochter Maria Henskes-Palm. Rudolf Palm maakte ook naam als componist. Hij schreef meer dan 140 composities, waaronder 61 walsen, 8 marsen, 5 danza's, 8 tumba's, 2 mazurka's, 1 polka, 4 danzón's, 1 paso doble en verder diverse liederen. Diverse van zijn composities zijn opgenomen, waarvan de eerste in 1929 in New York op het platenlabel Brunswick records.

Juan Chabaya (Padú) Lampe (geboren 1920) is populair geworden als pianist, componist, zanger, dichter, schrijver en schilder. Zijn eerste pianolessen kreeg Padú van zijn vader, die zelf ook piano speelde. Vanaf zijn zestiende werd hij een veelgevraagd pianist. Door zijn authentieke en bijzonder aansprekende stijl van spelen en zijn grammofoonplaten werd hij ook ver buiten zijn geboorte-eiland Aruba bekend als *Padu del Caribe*. Behalve op Curaçao, Aruba en Bonaire, gaf Padú ook concerten in Venezuela, Santo Domingo, Puerto Rico, Cuba, Miami, New York, Seattle en in Nederland. Hij is meerdere malen opgetreden voor de Venezolaanse TV. Als componist schreef hij naast Arubaanse walsen, danza's, mazurka's en tumba's, ook bolero's, merengues, mambo's, de twist en zelfs rockmuziek. Samen met de Arubaanse componist Rufo Wever schreef Padú de wals "Aruba dushi tera" (Aruba mijn geliefde land). Dit werd in 1976 het officiële volkslied van Aruba. Zonder enige twijfel is het lied *Abo so (Jij bent de enige)* zijn meest bekende compositie, Hij schreef zowel de tekst en de muziek en droeg dit poëtische liefdeslied op aan zijn latere echtgenote Daisy Croes. Ter gelegenheid van zijn 80ste verjaardag in 2000 werd een borstbeeld van hem onthuld in het *Casa Cultural* in Aruba.

Jacobo José Maria Palm (1887-1982) begon op zevenjarige leeftijd met muzieklessen bij zijn grootvader Jan Gerard Palm. Hij was meer dan 50 jaar organist van de pro-kathedraal St. Anna op Curaçao. Ook was hij gedurende vele jaren concertmeester van het *Curaçaosch Philharmonisch Orkest* en gedurende 12 jaar lid van het Curaçaos strijkkwartet, waarin hij altviool speelde. Jacobo Palm heeft als concertpianist verschillende musici van wereldfaam aan de piano begeleid, onder hen de Argentijnse violist Andres Dalmau en de Russische cellist Bogumil Sykora. Palm was erg geliefd om zijn improvisaties aan het orgel. In 1957 typeerde het dagblad de Amigoe zijn improvisaties als 'onevenaarbaar'. Jacobo Palm maakte ook naam als componist. Behalve talrijke walsen, danza's, mazurka's, polka's, tumba's, tango's, pasillo's en marsen componeerde hij ook kerkliederen en profane liederen. De wals *Primero de Octubre* componeerde Palm op verzoek van Archimedes Salas Baiz. Archimedes klampte Jacobo op straat aan en vroeg hem om mee te gaan naar het huis van zijn vriendin Chatica Capriles aan het Brionplein. Archimedes wilde haar namelijk ter gelegenheid van haar verjaardag een wals aanbieden. Spontaan componeerde Jacobo aan de vleugel de wals *Primero de Octubre*. Op het oorspronkelijke manuscript staat de aantekening '*La compuse, viendo a Chatica Capriles*' (ik heb dit gecomponeerd terwijl ik keek naar Chatica Capriles). De wals bleef niet zonder het beoogde effect: Archimedes en Chatica stapten niet lang daarna in het huwelijksbootje.

In 1981 werd een groot deel van zijn partituren met hulp van het Prins Bernhard Cultuurfonds uitgegeven onder de titel 'Obras de Jacobo Palm, album para piano'. Dit album bevat 66 van zijn composities. Zijn composities verraden, naast een grondige kennis van de klassieke muziek, ook een fijn gevoel voor het polyritmisch karakter van de Caribische muziek.

Maria Teresa Carreño García de Sena (1853-1917), kan beschouwd worden als één van de meest toonaangevende componisten van Venezuela. Naast componiste, was zij een bijzonder getalenteerd pianiste, operazangeres en dirigente. Ze had aanvankelijk les van haar vader. In 1862 verhuisde haar familie naar New York, waar ze les kreeg van Louis Moreau Gottschalk. Op haar achtste maakte Teresa Carreño haar pianodebuut in de Irving Hall en in 1863 speelde ze in het Witte Huis in Washington voor president Abraham Lincoln. Zij gaf wereldwijd concerten als pianiste en operazangeres. Teresa Carreño trouwde maar liefst vier keer, wat toch als opmerkelijk mag worden beschouwd in de 19e eeuw. Teresa Carreño schreef minstens 40 werken voor piano, voor zang en piano en voor koor en orkest. Ze liet verder ook veel onvoltooide stukken na. Op 2 april 1905 nam ze 18 stukken op pianolarol op. Een aantal hiervan zijn via YouTube te beluisteren.

Francisco Mignone (1897-1986), is één van de meest vooraanstaande klassieke componisten uit Brazilië. Hij studeerde aan het conservatorium van Sao Paulo en vervolgens aan dat van Milaan. Als componist was hij veelzijdig. Zo componeerde hij naast pianowerken, ook werken voor orkest, voor kleinere ensembles en voor koren. Daarnaast schreef hij muziek voor vijf opera's en acht balletuitvoeringen. Zijn composities kunnen met enige goede wil in drie perioden worden ingedeeld. In zijn jeugdwerken is de Italiaanse invloed van zijn muziekopleiding in Milaan te beluisteren. Een voorbeeld hiervan is zijn eerste opera. Onder leiding van Richard Strauss speelde het Weens Filharmonisch orkest hiervan een orkeststuk tijdens hun bezoek aan Rio de Janeiro in 1923. In zijn tweede periode van 1929-1960 liet Mignone zich sterk inspireren door de Braziliaanse volksmuziek. Voorbeelden hiervan zijn de *Frantásias Brasileiras* de balletten *Maracatu de chico rei* en *Leilão*, en zijn *Valsas Brasileiras*. In zijn derde periode na 1960 legde Mignone zich meer toe op de avant garde muziek. In zijn laatste levensjaren keerde hij echter weer terug tot composities die geïnspireerd werden door de Braziliaanse volksmuziek. In 2013 nam Marcel Worms een CD op met een groot aantal pianowerken van Francisco Mignone.

Ignacio Cervantes Kawanagh (1847-1905), is één van de toonaangevende Cubaanse componisten uit de 19de eeuw. Hij kreeg aanvankelijk muziekonderricht van Juan Miguel Joval en Nicolás Ruíz Espadero en vervolgens van de bekende Amerikaanse componist en pianist Louis Moreau Gottschalk (1829-1869). Het was Gottschalk die hem aanmoedigde om in Parijs zijn muziekstudie te vervolgen aan het conservatorium. Daar kreeg hij ondermeer les van Antoine Marmontel en Charles-Valentin Alkan. Cervantes werd door het conservatorium in Parijs gelauwerd met eerste prijzen voor zijn composities. Tot zijn bewonderaars in Parijs hoorden o.a. Liszt, Rossini en Gounod.

Net als dit met de componisten Hubert de Blanck en José White y Lafitte het geval was, spande ook Cervantes zich in voor de Cubaanse bevrijding van het Spaanse koloniale bewind. Hij moest Cuba tot tweemaal toe verlaten maar keerde weer terug naar zijn geboorte-eiland. Cervantes componeerde één symfonie in C (1879), twee opera's (Maledetto, 1895 en Los Saltimbanquis, 1899), diverse kamermuziekwerken, zarzuelas (Spaanse musicals) en zijn wereldberoemde 45

Danzas Cubanas waarin hij Cubaanse ritmes verwerkte. Cervantes overleed op 9 april 1905, zevenenvijftig jaar oud.

Joseph Sickman Corsen (1853 -1911) geniet bekendheid als componist en als dichter. Hij schreef het allereerste gedicht in het Papiaments. Samen met Ernesto Römer nam hij het initiatief tot het oprichten van het literaire en muzikale weekblad *Notas y Letras* dat in de periode 1886-1888 verscheen. De reputatie van dit weekblad straalde uit over het gehele Caribische gebied. Schrijvers, dichters en componisten uit Venezuela, Puerto Rico, Colombia, Santo Domingo en Curaçao publiceerden hun gedichten, novelles en composities in dit blad. Zijn eerste muzieklessen kreeg Joseph Corsen van zijn vader Daniël Corsen. Naast piano speelde hij ook orgel en gitaar. Gedurende meer dan 25 jaar was hij organist in de synagoge Emanu-El. Veel van de composities van Corsen zijn te kenschetsen als unieke muzikale gedichten met een sterk romantische inslag. Naast walsen, danza's, mazurka's en polka's schreef hij o.a. ook liederen en fantasieën, serenades en nocturnes voor piano.

Miguel Eusebio Senior (1877 - ???) is één van de beste pianisten die Curaçao heeft voortgebracht. Hij was een zoon van Miguel Senior en Olimpia La Paz. Zijn vader speelde cornet in het symfonie orkest op Curaçao. Na een conservatoriumopleiding in het buitenland, gaf Miguel Senior een groot aantal recitals in Latijns Amerika en ook in Parijs. Op zijn repertoire stonden werken van o.a. Schumann, Liszt, Chopin, Rachmaninoff, Debussy, Moszkowsky en ook Cervantes. Miguel Senior werd geboren op Curaçao, maar vestigde zich later met zijn broer Alfredo in de Dominicaanse republiek. Miguel Senior moest daar zien rond te komen van een karig bestaan als muziekdocent. Uiteindelijk werd hij gevelde door zorgen, opgenomen in een psychiatrische inrichting en is daar overleden. Senior heeft zich ook onderscheiden als componist. Een muziekbundel *Bouquet de Armonios*, met achttien van zijn knap geschreven composities, werd bij de firma G. Mergault et Cie te Parijs gedrukt en uitgegeven in de Dominicaanse republiek. Uit deze muziekbundel speelt Marcel Worms vandaag twee walsen en een danza.

Albert Telesforo Palm (1903 -1958) kreeg pianoles van zijn vader, de Curaçaose musicus en componist Rudolf Palm en celloles van Paul Quirino de Lima. Op 13-jarige leeftijd begon hij zijn vader daadwerkelijk bij te staan als invaller-organist en later als vaste organist bij de Joodse gemeente en als pianist in diens orkest. Als pianist maar ook als cellist en contrabassist speelde Albert Palm in diverse muziekensembles. Verder speelde hij ook contrabas in het *Curaçaosch Philharmonisch Orkest* en was hij organist in de synagoge Mikvé Israel en Emanu-El. Toen de stomme film haar intrede deed op Curaçao, werd de muzikale begeleiding van deze films in *Salon Habana* (later Cinelandia) vaak verzorgd door Albert Palm. Albert Palm schreef diverse pianowerken. Zijn bekende wals *Para que Amar* (Het waarom van het liefhebben) schreef hij spontaan neer op een tafelservet tijdens een galadiner in de loge *Igualdad*. Dit als antwoord op een filosofische vraag van een tafelenoot wat nu toch de zin van het liefhebben van het vrouwelijke geslacht is. Palm meende dat je zo'n vraag alleen met muziek zou kunnen beantwoorden. Met het tafelservet in de hand liep hij naar de vleugel en speelde zijn net gecomponeerde wals voor een enthousiast gehoor. Albert Palm's bekende wals *Aura* is door de medicus-musicus Livio Hermans eens getypeerd als 'het tweede volkslied van Curaçao'. Met name op huwelijksfeesten wordt het bal vaak door het bruidspaar geopend met de wals *Aura*.

Edgar Rudolf Roemer Palm (1905 -1998) kreeg net als zijn broer Albert, pianoles van zijn vader, de Curaçaose musicus en componist Rudolf Palm. Al vanaf zijn elfde verving Edgar met zekere

regelmaat zijn vader als organist van de Fortkerk op Curaçao. In 1924 vertrok Edgar Palm naar Nederland om te studeren aan de HTS. Hij wist zijn studie te combineren met muziek. Zo gaf hij in die periode in de stadschouwburg van 's-Hertogenbosch zijn eerste pianorecital. Na zijn studie keert Edgar Palm terug naar Curaçao waar hij zijn werk als ingenieur bij de olieraffinaderij jarenlang combineert met het geven van talrijke muziekkuitvoeringen. Van hem en zijn muziekensemble verschenen maar liefst 37 singles en 8 lp's met Curaçaose dansmuziek. Met Charles Sweers nam hij later ook een cd op met composities voor piano en viool van de Curaçaose componist Jacobo Conrad. Edgar Palm schreef een zeventigtal composities waaronder een tweetal balletten. Hij heeft zijn uitgebreide kennis over de Curaçaose muziek en de musici vastgelegd in zijn boek "Muziek en musici van de Nederlandse Antillen". De wals *Padú* heeft Edgar Palm in 1951 opgedragen aan de Arubaanse pianist en componist Juan Chabaya (Padú) Lampe en *Cas Coral* in 1948 aan de toenmalige directeur van de Koninklijke Shell op Curaçao.

Wim Status Muller (geboren 1930) kreeg vanaf zijn zevende jaar pianoles van de Curaçaose musicus en componist Jacobo Palm. Hij vervolgde zijn pianostudie aan de Juilliard School of Music in New York waar hij bij Josef Raieff (de laatste leerling van Aleksandr Ziloti) piano en compositie studeerde. Na zijn diplomering in 1954 doceerde hij vanaf 1955 piano en muziekgeschiedenis aan de Ohio State University in Columbus, Ohio. In 1960 stopte Status Muller met zijn werk aan de universiteit, om een betrekking als ambtenaar te aanvaarden; aanvankelijk op Curaçao, waar hem onverwacht werd gevraagd om mee te werken aan de oprichting van een veiligheidsdienst aldaar. Hij werkte vervolgens lange tijd in een leidinggevende functie bij de Binnenlandse Veiligheidsdienst in Den Haag en vervolgens bij het NAVO hoofdkwartier in Brussel.

In zijn composities is zowel de traditie van de in de 19e eeuw geïnitieerde Curaçaose salonmuziek als de invloed van Frédéric Chopin duidelijk hoorbaar. Na zijn pensionering heeft Wim Status Muller zich weer volledig toegelegd op het geven van concerten en componeren. In 2012 werd Status Muller onderscheiden met een Zilveren Anjer voor zijn bijdrage aan het muzikaal erfgoed van de Caribische eilanden, in het bijzonder de klassieke muziek van Curaçao. In 2013 verscheen een documentaire over Status Muller, gemaakt door Alaric Smeets. De documentaire draagt de titel *Nostalgia, The music of Status Muller*. Vandaag speelt Marcel Worms o.a. de wals *Nostalgia*. Het is één van Status Muller's meest bekende composities.

De Caribische danza

Zoals de Curaçaose wals getypeerd wordt door een rijkdom aan harmonische variaties, wordt de Caribische *danza* gekenmerkt door een grote verscheidenheid aan ritmen. De oudst bekende *danza* dateert van 1804 en is afkomstig van Cuba. Als dans, beleefde de *danza* haar meest glorievolle periode van de tweede helft van de 19^e eeuw tot aan het begin van de jaren '40 van de 20^e eeuw. Toch vervult de *danza* op sommige eilanden in het Caribisch gebied nog altijd een belangrijke symbolische functie. Zo wordt de *danza Los tres Golpes* (een compositie van Ignacio Cervantes) door de Cubaanse televisie gebruikt als herkenningsmelodie en is het nationale volkslied van Puerto Rico, *La Borinqueña*, een *danza*. Op Puerto Rico wordt er jaarlijks een "week van de *danza*" gehouden waarbij componisten een eigen (voor de jury en het publiek bij de competitie anoniem gehouden) *danza* kunnen inzenden die dan kan meedingen voor een 1^e, 2^e of 3^e prijs.

De Caribische *danza* is een dans in tweekwartsmaat. Deze is opgebouwd uit twee, drie of vier delen. In het eerste deel, de *chaîne*, komen Noord-Europese elementen sterk naar voren. De *chaîne* stamt uit het zestiende-eeuwse Engeland. *Country dance* werd *Contredance*, welke zich in Frankrijk verder ontwikkelde tot *cotillon* en *quadrille*. Het eerste deel van de *danza* is dus een afgeleide van de *contredance*.

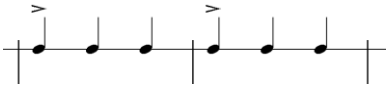
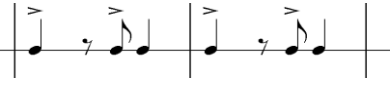

In de Franse kolonie Saint Domingue (de oude naam voor Haïti) werd de *contradanza*, sterk verrijkt met uit Afrika afkomstige ritmen. Na de slavenopstand van 1791 vluchtte een groot aantal Franse kolonisten en slaven naar de Cubaanse provincie Oriente, maar ook naar Curaçao. De intrede van de Franse kolonisten in de Cubaanse cultuur was een beslissend moment in de evolutie van de *danza*, want nu werd als nieuw bestanddeel, de magie van het Latijns-Iberische lied toegevoegd. Vanuit Cuba zou de *danza*, de meest fijnzinnige en poëtische 19de eeuwse uiting van de Caribische cultuur, uitwaaiëren naar de salons van andere eilanden in de regio, waaronder Curaçao.

Bij het dansen van de *chaîne* draaien de heren in een guirlandebeweging om de dames heen. Aan het slot van de *chaîne*, aangegeven door een lang aangehouden dominant septiem akkoord, maken de heren een diepe buiging naar hun vrouwelijke danspartner. Dit dominant septiem akkoord, markeert een duidelijke dichotomie: de dans wordt letterlijk, zoals de Griekse term impliceert, in tweeën gesneden. De strakke *chaîne* wordt afgesloten en de dansparen wijden zich met elegantie en volle overgave aan het intieme tweede deel dat zich kenmerkt door ritmische sensualiteit. Hierbij zijn meerdere ritmen mogelijk, soms zelfs het habanera- of tango ritme.

De Curaçaose wals

Evenals de Europese wals waaruit de Curaçaose wals ten dele is voortgekomen, staat de Curaçaose wals in driekwartsmaat. Maar in tegenstelling tot het strakke driekwartsritme van de meeste Europese walsen, is de Curaçaose wals opvallend rijk aan syncopen, zowel in de melodie als de ritmische begeleiding. Het basisritme wordt bepaald door de hemiool. De hemiool komt in de Curaçaose wals tot stand door ritmen zoals de *Curaçaose dactylus*, het *Ka'i orgel* ritme (4 x 1/8) en de sequentie van zes achtsten (6 x 1/8). Let op de accenten (aangegeven als >) in de ritmen. De onderlinge afstand tussen de accenten blijft gelijk.

De Curaçaose wals is doorgaans opgebouwd uit twee of drie delen van elk 16 maten. Zo kent een typische tweedelige wals 32 maten en een driedelige wals 48 maten. Het is de uitdaging voor de componist om binnen dit strakke regiem van een miniatuur met een beperkt aantal toegestane maten, een vindingrijke opeenvolging van akkoorden te verzinnen die niet alleen het oor strelen, maar waarmee ook een danspaar vleugels onder de voeten krijgt. Verschillende van de Curaçaose walsen zijn geschreven om een moment van verdriet of juist van geluk in muziek tot uitdrukking te brengen of om een persoon die de componist liefhad te eren.

1.	Traditioneel Europees walsritme	
2.	Curaçaose dactylus	
3.	Ka'i òrgel ritme "4 x 1/8"	
4.	Variant Ka'i òrgel ritme "4 x 1/8"	
5.	"6 x 1/8" ritme	

Ritmevarianten in de Curaçaose wals

De Curaçaose mazurka

De oorsprong van de mazurka ligt in Polen. Als dans, was de mazurka al sinds de 17^e eeuw geliefd bij de Poolse adel. Augustus II, Koning van Polen, Keurvorst van Saksen en Grootvorst van Litouwen, introduceerde de mazurka in de 18^e eeuw ook aan de Duitse hoven. De mazurka verspreidde zich sindsdien over meerdere landen in Europa waarbij er diverse varianten van mazurka's en danswijzen ontstonden.

Toen Polen in 1795 door toedoen van Pruisen, Rusland en Oostenrijk van de landkaart werd weggeveegd, leidde dit tot een uittocht van meer dan 100.000 Polen naar Frankrijk. Een enorme uitstroom, zeker als men zich realiseert dat een stad als Parijs in die tijd 600.000 inwoners telde. Veel Polen namen dienst in het Franse leger, hopende dat ze daarmee Napoleon zouden kunnen bewegen om Polen weer de zo door hen gewenste onafhankelijkheid te verschaffen. In hun fraai uitgedoste blauwe Huzarenuniformen stalen ze tijdens de Franse bals vaak de show met het dansen van de mazurka en polonaise. Het Poolse legioen bracht Napoleon evenwel in verlegenheid omdat hij in dit stadium de Pruisen, de Oostenrijkers en de Russen (nog) niet voor het hoofd wilde stoten. Toen hij echter 43.000 manschappen in 1801 liet inschepen naar Haïti om de vrijgevochten slaven af te straffen, kwam een Pools legioen met 5000 manschappen hem goed van pas. Het zou nauwelijks de aandacht trekken in Europa want Haïti lag aan het andere eind van de wereld. De Polen hebben hun sporen nagelaten in Haïti. Zo werd de nog steeds in Polen vereerde zwarte madonna van Czestochowa, door de Haïtianen overgenomen. Onder de naam Ezili Dantor werd zij één van de belangrijkste geesten in het voodoo-geloof. En Napoleon? Tijdens zijn ballingschap op Sint Helena heeft hij later gezegd: "Mijn grootste fout is geweest met geweld Haïti te willen onderwerpen. Ik had het moeten laten regeren door Toussaint Louverture."

Het huidige Poolse volkslied *Mazurek Dąbrowskiego* is een mazurka. De tekst uit 1797 is van Józef Wybicki. De eerste regel "*Polen is nog niet bezwiken*" refereert naar de bittere geschiedenis en hoop van een volk waarvan het land in stukken werd gedeeld en opgeslokt door

Oostenrijk, Rusland en Pruisen. *Mazurek Dąbrowskiego* werd meerdere keren in de ban gedaan door Russische en Pruisische vorsten, maar leefde voort als een ondergronds strijdlied. Bij de officiële feestelijke opening in 1945 van de Verenigde Naties was Polen niet uitgenodigd. Artur Rubinstein moest spelen bij deze opening. Hij uitte naar de toehoorders zijn bitterheid en woede over het ontbreken van tenminste een Poolse vlag. Vervolgens liep hij naar de vleugel en begon de mazurka "*Polen is nog niet bezwiken*" te spelen. Hij begon langzaam en zacht, en eindigde de finale met een overdonderende *forte*. Rubinstein kreeg vervolgens zelf een geweldige, overdonderende ovatie...

Het is helaas niet mogelijk om duidelijk aan te geven wanneer de mazurka voor het eerst haar entree maakte op Curaçao. Tijdens het Frans-Bataafse genootschap (1795-1814) en ook al ver in de periode daarvoor, vond er op Curaçao een sterke uitwisseling plaats met de Franstalige eilanden in de Caribische regio, in het bijzonder met Saint Domingue (dat later uiteen zal vallen in Haïti en Santo Domingo) en Guadeloupe. Een relatief groot aantal Fransen vestigden zich in die periode op Curaçao. Er is daarom een reële kans dat de introductie van de mazurka, de quadrille en de polonaise in deze periode plaatsvond op Curaçao. Een tweede mogelijkheid betreft de publicatie in 1847 van de hand van de Franse dansmeester Henri Cellarius. In zijn handleiding met dansinstructies *La Danse des Salons* nam Cellarius ook instructies op over het dansen van de mazurka. Sinds het verschijnen van dit gezaghebbende boekwerk van Cellarius, werd de mazurka, naast de wals, de polka, de galop, de lancier, de polonaise, de schottisch, de redowa en de quadrille, wereldwijd enorm populair als dans. Dit leidde vervolgens weer tot een groot aantal varianten en danswijzen van de mazurka.

Voor zover we hebben kunnen nagaan, wordt in de *Curaçaosche Courant* van 1867 voor het eerst melding gemaakt van het componeren van Curaçaose mazurka's. Van de Curaçaose dansen, is de mazurka te typeren als de meest sierlijke en ook de meest ingewikkelde dansvorm. Deze werd altijd op het hoogtepunt van een dansfeest gedanst. Het gecompliceerde danspatroon, is waarschijnlijk ook de reden dat de dansvloer tegenwoordig meestal leegstroomt wanneer er een mazurka wordt gespeeld. De benen die goed raad wisten met de Curaçaose mazurka, liggen immers al weer een tijdje te rusten op het kerkhof...

In tegenstelling tot de Europese mazurka, waar de klemtoon bij het spelen op de tweede tel van de maat komt te liggen, valt de klemtoon bij de Curaçaose mazurka's op de eerste tel van de maat. Een ander opvallend onderscheidend element in het geval van de vierdelige Curaçaose mazurka, is dat het derde deel (naast vierdelige Curaçaose mazurka's zijn er ook driedelige en tweedelige vormen) vaak in walstempo staat geschreven. Dit is de zogenaamde *valse dansante*.

Onder invloed van de Pools-Franse componist Frédéric Chopin (1810-1849) werden in de 19e en het begin van de 20e eeuw ook mazurka's gecomponeerd die niet zozeer bedoeld waren als dansmuziek maar uitsluitend om naar te luisteren. De *Mazurka de Salon Opus 30* van de Venezolaanse componiste Teresa Carreño, is hier een fraai voorbeeld van.

Referenties:

- Cellarius, H. (1847) *La Danse des Salons*, J. Hetzel, Paris.
Via internet zie: [http://memory.loc.gov/cgi-bin/query/h?ammem/musdibib:@field\(NUMBER+@band\(musdi+038\)\)](http://memory.loc.gov/cgi-bin/query/h?ammem/musdibib:@field(NUMBER+@band(musdi+038)))
- Halman, J.I.M. en Rojer, R.A. (2008) *Jan Gerard Palm, Leven en werk van een muzikale patriarch op Curaçao*, KITLV, Leiden.
- Hartog, J. (1961) *Curaçao, van kolonie tot autonomie, deel I (tot 1816)*, D.J. de Wit, Aruba.
- Howard, L (2010) *History of the Mazurka*, Sacramento Ballroom Society. Via Internet zie: <http://oslhp.net/2009/node/360>
- Bell, M.S. (2007) *Toussaint Louverture, A Biography*, Pantheon Books, New York.
- Pachonski, J., Wilson, R. (1986) *Poland's Caribbean Tragedy*, East European Monographies, Columbia University Press, New York.
- Palm, E., (1978) *Muziek en musici van de Nederlandse Antillen*, eigen druk, Curaçao, N.A.
Via internet zie: http://books.caribseek.com/Curaçao/Muziek_en_Musici_Nederlandse_Antillen
- Steinz, P. (2014) *Made in Europe; De kunst die ons continent bindt*, Nieuw Amsterdam, Amsterdam.

CD's te bestellen bij de Palm Music Foundation

1. CD met pianowerken van Jan Gerard Palm

Deze cd met 30 pianowerken van Jan Gerard Palm wordt uitgevoerd door de musicus en componist Robert A. Rojer, zelf een betachterkleinzoon van Jan Gerard Palm. Het gaat om een uitgave van de S.E.L. Maduro muziekstichting op Curaçao. De cd bevat ook een toelichting over de composities en de componist Jan Gerard Palm.

2. CD Koninklijke Militaire Kapel Johan Willem Friso met composities Jan Gerard Palm

CD met composities van Jan Gerard Palm, gespeeld door de Koninklijke Militaire Kapel "Johan Willem Friso" onder leiding van Arnold Span. De cd bevat een selectie van de muziek die Jan Gerard Palm schreef voor de muziekkapel van de Stedelijke Schutterij op Curaçao. De cd bevat ook een toelichting over de composities en de componist.

3. CD met pianowerken Rudolf Th. Palm

Deze cd met pianowerken van Rudolf Palm wordt uitgevoerd door de musicus en componist Robert A. Rojer. Het gaat om een uitgave van de S.E.L. Maduro muziekstichting op Curaçao. De cd bevat een toelichting over de composities en de componist Rudolf Palm.

4. CD met pianowerken Jacobo Palm

Van de Curaçaose musicus en componist Jacobo (shon Coco) Palm, zijn in de periode van juli 1950 tot december 1952, onder het platenlabel Música zeventien plaatopnamen verschenen. Op alle zeventien platen speelt hij zelf de pianopartij. Jacobo Palm werd op deze plaatopnamen begeleid door in die jaren bekende musici zoals Julian Coco en Augusto Boelijn (contrabas), Pedro Provence en Luciano Henkel (kwarta) en Bernardo Privania (percussie). Deze CD is een transcriptie van de oorspronkelijke 78-toerenplaten naar een cd-weergave.

5. CD Danzas Caribeñas

In 2015 werd op initiatief van de Palm Music Foundation de CD *Danzas Caribeñas, classical salon music from Curaçao, Cuba and Venezuela* uitgegeven bij het platenlabel *Zefir records*. Pianist Marcel Worms speelt op deze CD 38 composities van componisten uit Curaçao, Cuba en Venezuela. De CD kwam vrij snel na het verschijnen in de Libris top 10 van klassieke muziek. Ray Picot schreef voor de *Iberian and Latin American Music Society* in Engeland een lovende recensie over deze CD.

CD's bestellen

Bovenstaande cd's kunnen worden besteld door overboeking van € 18,- (€ 15,- per stuk voor de CD's en € 3 aan verzendkosten) op rekeningnummer NL84 INGB 0005384222 van de ING bank, t.n.v. stichting Palm Music Foundation, per adres Boslaan 20, 1217 CV te Hilversum.

Vergeet niet te melden welke CD u wilt hebben! En vermeld ook het volledige adres waar u de CD bezorgd wilt hebben.